

АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ МІСТ, СЕЛИЩ І СІЛ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ЧАСИ “РОЗВИНУТОГО СОЦІАЛІСТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА”

Благоустрій будинку, вулиці міста чи села здавна вважали справою громадською (від слова – громада), тобто всіх, хто проживав на певній території. В нових історичних умовах радянська влада намагалася використати давні традиції українців й видавати, їх за нові характерні зміни, притаманні радянському народу. Передовсім робилося протиставлення “міщанського розуміння гордості”, на зразок того, що мій дім – моя фортеця. Радянські громадяни у “мій – дім”, “моя – вулиця”, “моє – місто” мали вкладати нове поняття, передовсім – “наше соціалістичне”, тобто громадське. У спільну працю особистість мала вкласти і свою частку й відчувати за це гордість. Навряд чи знайдеться галичанин, який би не відчував глибокого задоволення від того, що їх древня земля Галичина (Прикарпаття) потребує наведення належного порядку в селах і містах. Громадськість розуміла, що не треба сподіватися на когось, а самим робити все для того, аби кожний двір, господарство, вулиця були гордістю. Рівень благоустрою міст і селищ помітно підвищився.

Науковцями України розкрито картину соціально-економічних процесів, що проходили в західних областях Української РСР у другій половині ХХ ст. Це наукові праці Г. Боднар¹, С. Давидович², З. Комаринської³, О. Малярчука⁴ та багатьох інших. Однак на сьогодні немає спеціальних, комплексних досліджень змін, що відбулися в архітектурно-художньому оформленні населених пунктів, продиктовані новими історичними обставинами.

Спеціальна постанова Верховної Ради Української РСР “Про стан і заходи по дальшому поліпшенню благоустрою міст, селищ і сіл Української РСР” від 29 червня 1966 р. окреслювала стратегічні напрями роботи, вказувала й на деякі упущення. Верховна Рада УРСР відзначала, що є певні успіхи (серед кращих – Івано-Франківська область), досягнуті в здійсненні заходів щодо сучасної забудови міст, селищ і сіл та поліпшенні їх благоустрою, однак у цій важливій справі мали місце й істотні недоліки. Забудовні роботи нерідко велися без належного цілеспрямування, схеми районного планування розроблялися надто повільно, не комплексно, без достатнього наукового обґрунтування. Багато населених пунктів, особливо у сільській місцевості, не мали затверджених генеральних планів, або схем забудови. Нове будівництво в селах здебільшого велося безсистемно, некомпактно, без врахування перспективи їх дальшого розвитку, в результаті чого надто повільно змінювався загальний вигляд сіл та їх благоустрій⁵.

Самовідною працею мешканців Прикарпаття за радянський період на початок 1968 р. було збудовано понад 2 млн м² житла в містах і 76 тис. будинків у селах⁶. У промислових центрах – Івано-Франківську, Калуші, Долині, Надвірній, Коломиї, Бурштині – вирости квартали і мікрорайони нового стилю архітектури. Однак населені пункти не завжди забудовувалися, як того вимагали радянські вимоги та інструкції,

що регламентували забудову, благоустрій, озеленення і зовнішнє оформлення. Численний штат чиновників – голови райвиконкомів, голови міських і селищних Рад, архітектори міст і районів, завідувач комунгоспів, директори комбінатів комунальних підприємств, керуючі домоуправліннями, працівники проектних організацій і санітарно-епідеміологічних станцій, керівники різноманітних організацій та підприємств – впливав та скеровував будівельну індустрію.

На території Івано-Франківської області розташовувалося 806 населених пунктів, в тому числі 39 міст і селищ, в яких проживало близько третини населення. Вони займали значні території, розташовані вздовж основних шляхів. У низці випадків (наприклад, від Делятина до Ворохти) населені пункти майже злилися між собою, що зрозуміло, ускладнювало розв'язання багатьох питань. Перший заступник голови виконкому обласної Ради депутатів трудящих А. Кахно відзначав, що “в області немає такого міста чи селища, яке б відповідало всім вимогам будівництва. Виходило так: в одному місті близько сировина, але нема залізниці, палива, в іншому – все це є, але нема води, у третьому – не вистачає робочої сили. Тому виникла необхідність на науковій основі визначити генеральну лінію розвитку населених пунктів області, районів, що мала відобразитися у схемі районного планування, яке складала проектні науково-дослідні інститути разом з висококваліфікованими спеціалістами основних галузей народного господарства. На жаль, ці схеми не стали “настільною книгою” керівних працівників міст і районів. Окремі міськвиконкоми і райвиконкоми навіть не ознайомили з цим документом працівників своїх відділів і управлінь, керівників радгоспів і колгоспів. Це породжувало вольові рішення в забудові, стихійне зростання населених пунктів, неправильне використання цінних сільськогосподарських земель – найдорожчого нашого скарбу⁷.

Житлові масиви мали забудовуватися на підставі затверджених генеральних планів міст і селищ. У 1968 р. мали бути розроблені масштабні заходи із завершення комплексної забудови, благоустрою і озеленення нових житлових районів зі встановленням строків закінчення робіт. Так, у центрі Городенки всупереч чинним нормам було збудовано магазини, житлові будинки, контору міжколгоспбуду. У Коломиї реконструйовано під кінотеатр тимчасову споруду, що призвело до зміни планування усього мікрорайону. Косівський райвиконком самовільно віддав землі під промислову забудову у захисній зоні санаторію. Для індивідуального будівництва також часто відводилися ділянки там, де це не передбачалося планом. Такі випадки мали місце в Тлумачі, Тисмениці та інших райцентрах⁸.

У практиці житлового, промислового і комунального будівництва були неодинокі випадки, коли території нової забудови – квартали, мікрорайони і навіть цілі населені пункти – не забезпечувалися необхідними елементами благоустрою. У багатьох містах і селищах в дуже обмежених обсягах здійснювалися заходи зі спорудження інженерних мереж, заощування вулиць і тротуарів, впорядкування скверів і парків, проведення телефонізації, радіофікації, зовнішнього освітлення і т. д. Тверді покриття шляхів, тротуарів і паркових алей часто виконувалися неякісно, через що вони швидко руйнувалися. Водночас прогресивні покриття – бетонні плити, плити з кольорового матеріалу, які мали кращий зовнішній вигляд і відповідали вимогам тогочасного шляхового і паркового будівництва, застосовувалися недостатньо. Малі архітектурні форми – кіоски, павільйони, стенди, скульптури, вітрини, світлові реклами, а також паркани, опори вуличного освітлення – подекуди робилися без смаку, без врахування загальної архітектури вулиць. Істотні недоліки допускалися в справі озе-

лення. Проектні і будівельні організації при спорудженні житлових комплексів не завжди дбали про збереження природного рельєфу, рослинного шару, зелених насаджень. У мікрорайонах, житлових кварталах при створенні парків, скверів і бульварів нерідко ігнорували вимоги ландшафтної архітектури, недостатньо використовувалися декоративні дерева і чагарники, виткі рослини, багаторічні квіти, зелені огорожі та газони.

Історична забудова обласного центру м. Івано-Франківськ визначалася специфікою економічного і політичного розвитку в минулому. Центральна частина міста мала багато недоліків: надзвичайно щільна забудова в центральному районі, здрібненість кварталів; велика частина території міста з усіма інженерними комунікаціями була зайнята малоцінними одноповерховими спорудами. Економічно вигідно було реконструювати ці старі райони, зносячи малоцінний жилий фонд, часто аварійний, використовуючи наявні інженерні комунікації, ніж виносити забудову за межі міста. Реконструкція цих районів проводилася з розрахунком зменшення щільності забудови, створення зелених масивів. Історичній частині міста внаслідок реконструкції в радянські часи було завдано непоправимої шкоди.

Київський Державний інститут проектування міст (Діпромiст) у 1955 р. завершив складання генерального плану Івано-Франківська (на той час Станіслава), визначив перспективи його подальшого розвитку. Згідно із радянськими архітектурними підходами, було закладено чітке зонування міста. Будівництво і реконструкція мали вестися мікрорайонами зі створенням у них розгалуженої мережі культурно-побутових закладів. Водночас планувалося винести низку дрібних промислових підприємств, складських приміщень та інших об'єктів з житлових районів у промислові зони. З метою зменшення інтенсивності автомобільного руху у центрі міста траси для транзитного транспорту передбачалося винести за межі міста, спорудити об'їзні дороги для міського автотранспорту. Одночасно визначено напрями у веденні благоустрою і озеленення. У зв'язку із різноплановими змінами в економічному розвитку міста і області, а також у містобудівній практиці, генеральний план потребував певного коректування.

Новий центр міста передбачався залишити по осі старого – “від музею до Бульвару”, де концентрувалися адміністративні і торгові об'єкти. Івано-Франківськ розташований між двох річок – Солотвинської і Надвірнянської Бистриць. Корективами генерального плану передбачалося (з перспективою на двадцятиріччя), що за десять років житлові масиви підійдуть до їх берегів. Генпланом передбачалося регулювання водного режиму обох Бистриць і обвалування їх берегів. У ході цих робіт впорядковувалися місця масового відпочинку мешканців.

У середині 1960-х рр. переважали 4–5-поверхові будинки. У 1967 р. розпочато зведення комплексу на Набережній у кінці вулиці Галицької – ансамблю різновисотних споруд. На вулиці Галицькій до будівництва 70-квартирних будинків приступили вже у 1966 р. Одночасно зводився комбінат дошкільних дитячих закладів на 280 місць. У 1970-х розпочали будівництво і 9-поверхових будинків на вулиці Куйбишева. Поступово реконструювали і головні вулиці – Радянську, Дзержинського, Дадугіна. На вулиці Радянській (за залізничним мостом) в 1966 р. розпочалося будівництво 70-квартирних будинків. Обличчя вулиці – Будинок художника – на розі з вулицею Івана Франка (проект архітекторів Л. Лукомської та І. Гриньова), кінотеатр “Космос” та інші. Наступного року розпочалося будівництво 7-поверхового готелю, нового уні-

вермагу, будинку профспілок, нової пральні, 7-поверхового приміщення об'єднання "Сільгосптехніка".

Розмаху набирали коопероване і кооперативне будівництво. У 1966 р. розпочалося будівництво 129-квартирного будинку на вулиці Галицькій за рахунок відрахувань низку організацій. З цією метою було створено кооперативи для будівництва трьох 70-квартирних будинків за кошти індивідуальних забудовників. Економічні розрахунки показали доцільність застосування при благоустрої вулиць крупнорозмірних цементно-бетонних плит. Скільки незручностей і затрат коштів викликали проведення будь-яких комунікацій, коли треба було знімати (руйнувати) асфальтне покриття доріг і тротуарів. Плити ж легко зняти і (ті самі) після закінчення робіт покласти на місце.

Нові принципи впроваджувалися й при озелененні прибудинкових територій. Заміна однорічних квіткових насаджень газонами з групами багаторічних рослин не лише надавало вулицям привабливого вигляду, але й вимагало менше коштів. Все більше уваги приділялося ландшафтній архітектурі, тобто планомірному озелененню міста. Ландшафтний архітектор міста І. Боднарук розробив ескізи площі біля поштамту. Відповідно до нового приміщення поштамту перебудовувалася і площа. Цілком доречними тут були насадження ялин та інших декоративних рослин. В 1966 р. певна увага приділялася вертикальному озелененню будинків. Окремі зразки у місті збереглися, наприклад, будинок облвиконкому. Всі роботи, пов'язані з благоустроєм, озелененням, зовнішнім убранством міста, координувалися і контролювалися міською архітектурно-художньою радою, до якої входили архітектори, художники, скульптори, спеціалісти із озеленення і благоустрою. Її члени на громадських засадах виконували окремі проекти і брали участь у їх здійсненні. Художня рада приділяла увагу поєднанню на практиці архітектури і декоративно-монументального мистецтва, зразком чого можуть слугувати житловий будинок облспоживспілки на вулиці Галицькій, кафе "Юність". У цих роботах багато ініціативи проявили художники М. Фіголь, А. Балюк та інші⁹.

Небайдужих мешканців хвилювало питання – яке воно, обличчя рідного міста? Чи відповідають вимогам – нести культуру в маси, прикрашати побут, облагороджувати людину – громадські та житлові будинки, промислові підприємства і культурно-освітні заклади, парки і сквери, вулиці і площі, вітрини магазинів і міська реклама? Художник В. Баран у газетній замітці "Обличчя нашого міста" зазначав: "Нині справжньою прикрасою Івано-Франківська стали будинки: ательє мод на розі вулиць Радянської і Чапаєва (архітектори І. Гриньов і В. Стасів), облспоживспілки по вулиці Галицькій (архітектор Б. Мартин), адміністративний будинок тресту "Прикарпатліс" по вулиці Панфіловців (архітектор С. Ситніков), жилі будинки по вулиці Валовій (архітектори Б. Валевський та І. Гриньов) та деякі інші, які відзначаються ясністю художнього задуму, простою, чіткою композицією, повною відповідністю конструктивного і художнього вирішення. Не менш цікавими будуть новий корпус головпоштамту (архітектор Л. Попиченко), будинок проектно-конструкторського технологічного інституту (архітектори І. Гриньов і Р. Турянський) та багато інших. Все це свідчить про те, що в нашому місті працює творчий загін архітекторів, якому під силу втілювати свої задуми не лише в окремих спорудах, а створювати зовсім нові, сучасні архітектурні ансамблі. Якщо архітектуру називають окам'янілою музикою, кам'яним літописом народів, то нашим архітекторам треба створити не тільки окремі музичні акорди, а симфонію, яка б донесла до майбутніх поколінь велич нашої епохи"¹⁰.

На жаль, не всі будинки, споруджені за типовими проектами, відповідали високим вимогам. Зокрема, це стосувалося будинків на Південному і Північному бульварах. Відрізнялися вони один від одного тільки кольором балконів. Можна ж було уникнути одноманітності і монотонності, хоча б застосувавши різноманітне пофарбування і обробку фасадів, різні декоративно-архітектурні елементи. Хотілося б звернути увагу і на монументальну скульптуру. Якщо монументальний живопис уже завоював право на існування в архітектурі міст (кінотеатр “Космос”, обласна Дошка пошани), то монументальна скульптура в оформленні тодішніх споруд ще не була знайшла свого місця. Художникам і скульпторам необхідно було працювати у тіснішому творчому контакті.

Велике значення мало правильне архітектурно-художнє вирішення озеленення, що прикрашало місто і надавало йому своєрідності. В Івано-Франківську було багато зелених насаджень, проте в більшості випадків дерева, кущі висаджувалися стихійно, без належного органічного зв'язку з архітектурними ансамблями. На деяких вулицях густо насаджувалися дерева, які з часом надмірно розросталися, закривали своїми кронами архітектурні об'єкти, забирали у мешканців будинків денне світло. А там, де необхідне більш інтенсивне озеленення (біля фабрик, заводів, інших промислових об'єктів), йому не приділяли недостатньої уваги. Все ж, для впорядкування міської системи озеленення дещо робилося. У детальному проекті з благоустрою зони відпочинку в південно-західній частині міста (в межах вулиць Держинського, Проектної та річки Бистриці), передбачалося спорудити гідропарк, реконструювати озеро, ввести сучасну архітектуру малих форм. Сучасного вигляду надавали місту й легкі, красиві, привабливі форми малої архітектури (кіоски, огорожі, лавки, стовпи світильників тощо)¹¹.

У “боротьбі за культуру міста”, за його красу неабияку роль відіграло архітектурно-художнє вирішення, обладнання та оформлення інтер'єрів громадських і побутового призначення споруд: шкіл, клубів, магазинів, ресторанів, їдалень, вокзалів. Адже люди, які приїздили до Івано-Франківська, саме на вокзалі вперше знайомилися з обличчям міста, саме там складалося їх перше враження. З численних газетних заміток можемо почерпнути відповідні враження: “Непривабливий, з синім і охристим кольорами стін вестибуль, важка люстра, розмальоване під мрамур обрамлення вікон квиткових кас. Оце і весь інтер'єр. Не краще враження справляє й приміщення вокзального ресторану. В залі висока і темна дерев'яна панель, а вгорі стіни розмальовані потічками і смерічками. З цим убранством стін гармонує старосвітський величезний буфет, столи, крісла... Чому б нашим митцям не створити на великих вікнах вестибулю вітражі? Тоді б вокзал виконував функцію не тільки воріт у місто, а був би справжнім його обличчям”¹².

На жаль, на Привокзальній площі скупчення непривабливих кіосків створювало ярмаркове враження. Чи не найбільше нарікань звучало щодо оформлення вітрин багатьох магазинів, їх вивісок і реклами. Дуже багато вітрин, які часто називалися “виставковими галереями вулиць”, були позбавлені елементарного художнього смаку. Начальник обласного управління торгівлі М. Грицик зразковими вважав такі підприємства торгівлі в Івано-Франківську, як “Кооператор”, “Верховина”, “Красная звезда”, “Юність”, “Сніжинка”.

У 36 міст і селищ Івано-Франківщини на початок 1966 р. 14 мали генеральні плани, які визначали напрям і структуру розвитку населеного пункту на найближчі 25 років. Ще щодо восьми склалися генплани, а на всі інші – до кінця п'ятирічки. Комплекс

вимог охоплював: благоустрій, озеленення, малі архітектурні форми, кольорове вирішення забудови, порядок на вулицях, огорожі, фасади будов, оформлення інтер'єрів та екстер'єрів магазинів, їдалень, побутових підприємств, кіосків. Найбільше занепокоєння у представників органів влади викликали зелені господарства Прикарпаття, які перебували у занедбаному ставні. Саджанці дерев в область доводилося завозити з Молдавії. Створенню зелених зон лісів для відпочинку трудящих найбільших міст мав зайнятися Карпатський філіал Українського науково-дослідного інституту лісового господарства і агролісомеліорації¹³.

Громадськість області й окремі місцеві керівники проводили велику роботу зі збереження і примноження парків Івано-Франківська, Коломиї, Калуша, Косова, Болехова та інших міст і селищ області. Цінні колекції деревних та чагарникових рослин було зібрано в Івано-Франківському парку ім. Т. Шевченка – близько п'ятдесяти видів. Серед представників місцевих дерев – ялина, сосна, дуб, липа, ялиця, явір, береза, граб, ясен, бук. Поряд з деревами місцевої флори тут росло чимало представників дендрофлори Азії та Америки. Серед найцікавіших дерев – гінґо, акантапанакс Зибольда, туї, тсуга, дуб бореальний (червоний), акація біла, карія, каркас західний, тюльпанове дерево та ін. У парках області почали працювати спеціалісти, що організовували і очолювали необхідні роботи¹⁴.

Міські комунальні служби, окрім наведення чистоти на подвір'ях і вулицях, догляду за насадженнями – з приходом весни займалися й посадкою нових дерев і кущів, впорядкуванням районів новобудов та місць масового відпочинку громадян. Так, майстер озеленення Й. Гаврилюк запропонував ідею створення однотипних вуличних посадок. Бульвари, наприклад, засаджувалися каштанами, а вулиці – махровою черешнею. Увага мешканців багатоповерхівок приверталася до вертикального озеленення будинків в'юнкими рослинами (диким виноградом). У 1968 р. закінчено очищення дна міського озера в Івано-Франківську, укріплено береги, зведено водовідстійник та колектор для скидання води, побудовано міст на острів, споруджено причали для човнової і рятувальної станцій. Для любителів рибного спорту поряд з цим озером спорудили ще одне – для рибалок¹⁵.

Місячники, суботники, недільніки з благоустрою міст, селищ і сіл стали звичними явищами. Трест “Прикарпатліс” проявив ініціативу, взявшись доглядати за посадками на берегах рік Бистриць. У місті Івано-Франківськ було створено нову шляхово-експлуатаційну ділянку з поточного утримання доріг в місті. Без підтримки промислових підприємств виконкому було б важко забезпечити своєчасний ремонт доріг. Розвантаженню центру міста від автотранспорту допомогло будівництво об'їзних доріг. Одна така дорога – з Тисмениці через Хриплин і Черніїв на Надвірну – вже була побудована. В 1968 р. стала до ладу дорога з Калуша на Богородчани – через Загвіздя.

Роботи з благоустрою, озеленення і зовнішнього оформлення часто виконувалися без належного технічного і художнього керівництва, без проектів. В окремих випадках це призводило до нераціонального витрачання державних коштів, погіршення зовнішнього архітектурного вигляду міст і селищ, створювалися побутові незручності для населення. Нерідко тверді покриття шляхів і тротуарів будували недоброякісно, тому через два – три роки їх доводилося ремонтувати. Недостатньо застосовувалися прогресивні покриття – цементобетонні і з місцевих матеріалів.

У директивах ХХІІІ з'їзду КПРС з п'ятирічного плану розвитку народного господарства СРСР на 1966–1970 рр. записано: “Поліпшити санітарний стан населених

пунктів, рішуче боротися з забрудненням водних і повітряних басейнів у містах і робітничих селищах, посилити охорону природи, особливо у приміських зонах великих міст”. Ці рядки накреслень партії “проникнуті піклуванням про здоров’я і відпочинок трудящих” – неодноразово наголошувалися у рубриці “Краса рідного краю” у газеті “Прикарпатська правда” та районній пресі¹⁶.

Площа лісів зелених зон Івано-Франківщини становила 42,1 тис. га й охоплювала смерекові лісостани Чорного лісу, дубові ліси біля с. Марківці, букові насадження Жовтневого лісництва над Дністром та ін. Зелені зони Калуша становили 597 га, Коломиї – 1,113 га, Косова – 1,312 га, Надвірної – 2,861 га і т. д. У Калуші – гіганти хімії, як ніде потрібне було чисте повітря. Це примушувало небайдужих громадян і представників влади вирішувати питання про додаткове виділення лісів для зон навколо Калуша в радіусі 15–20 км. До лісів зеленої зони Калуша можна було віднести державні ліси Калуського, Болехівського та Івано-Франківського лісництв. Межі мала вказати дирекція Калуського хіміко-металургійного комбінату (КХМК) та організації, які проектували підприємство. Це слід було зробити ще до запуску головних заводів хіміко-металургійного комбінату. Складником цього виступало питання про передачу до держлісфонду, перетворення на парки і лісопарки 2,2 тис. га колгоспних лісів, розташованих поблизу КХМК¹⁷.

Якщо врахувати перспективу розвитку промисловості і зростання самих міст, то стане очевидним, що ні площі цих лісів, ні стан і використання їх не могли задовольнити зростаючих вимог. У зв’язку з цим доречним буде навести думки щодо шляхів поліпшення ведення господарства у лісах зелених зон фахівців, господарських, партійних працівників. Завідувач відділу захисту лісів Карпатського філіалу Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації П. Трибун звертав увагу на тому, що слід продумати питання про створення в зелених зонах міст ставків, криниць. Архітектори міст мали б дати лісівникам кваліфіковані поради, як доцільніше спланувати територію зелених зон, які необхідно створити ландшафти. В лісах зелених зон потрібно було б виділити ділянки для відпочинку окремим підприємствам і установам. Вони змогли б побудувати павільйони, навіси, ротонди, альтанки і лавки, щоби можна було зручно і посидіти, і пограти в шахи, і сховатися від дощу чи палючого сонця. Можна було б побудувати й волейбольні площадки та інші простіші спортивні споруди. Показова ситуація з обласним центром – Івано-Франківськом. Площа лісів навколо нього велика (20,6 тис. га), а відпочити ніде. А чому б, наприклад, силами організацій міста не побудувати від Пасічної в бік села Рибного дорогу, а в суботу після роботи і в неділю пустити нею автобуси від центру міста? Багато ще жителів Івано-Франківська не бачили, як чудово виглядає місто, коли глянути на нього з боку Прилуквинської височини. Те саме можна сказати про мальовничі ліси Мало-Тур’янського лісництва біля Долини, Шепарівцецького і Печеніжинського – біля Коломиї. Чому б надвірнянським організаціям не побудувати пішохідного містка через Бистрицю до урочища “Потоки”? Після дощу чи восени Бистрицю вбхід перейти важко¹⁸.

Голова обласної планової комісії М. Теньковський висловив думку: “Колективам промислових підприємств, організацій, вузів цілком під силу методом народної будови провести до місць масового відпочинку кілька кілометрів дороги. Але, на мою думку, не слід відразу братися за кілька лісових ділянок. Треба освоїти одну-дві, а в наступні роки продовжити цю роботу”. Він вказав також на потребу обладнати пляжі на Солотвинській і Надвірнянській Бистрицях, а працівникам торгівлі слід було

передбачити заходи для поліпшення роботи буфетів у місцях масового відпочинку. Начальник обласного управління у справах будівництва і архітектури Д. Сосновий справедливо зауважив: “Щоб не вдаватись до великих матеріальних витрат, треба спочатку використати той ландшафт, який створила природа. А вже через кілька років (поступово) вносити зміни в його структуру”¹⁹.

Колективи багатьох підприємств і установ області активно відгукнулися, і методом народної будови взялися за цю важливу справу. Голова виконкому Івано-Франківської міської Ради депутатів трудящих Є. Бабенко разом з ініціативною групою неодноразово виїздив в урочище “Павлівка” (Богородчанського району), “Марківці” (Тлумацького району), де визначали місця для масового відпочинку жителів Івано-Франківська. Інженери підраховали, що саме потрібно для ремонту “зелених” шляхів. Такими були перші кроки у справі організації масового відпочинку міських жителів “на природі”.

Зелені зони значно поліпшували санітарно-гігієнічні умови міст, очищали повітря, збагачували його киснем. Ліс – одне з найкращих місць відпочинку населення. Він допомагав зміцнити здоров'я, давав наснагу для праці. Ліси навколо міст було прийнято називати зеленими зонами – вони користувалися популярністю у вихідні та святкові дні.

Таким чином, поліпшення благоустрою, озеленення і зовнішнього оформлення міст та селищ області офіційно залежало від виконкомів місцевих Рад депутатів трудящих. Саме ці органи були покликані зробити все можливе для того, щоб кожний населений пункт став красивим, щоб людина, яка вперше відвідала те чи інше прикарпатське селище чи місто, запам'ятала його вулиці, будинки. У “боротьбу за чистоту” в кожному місті, в кожному селищі включались усі жителі. Архітектура міст і селищ набула нових рис. Навколо міст створювалися зелені зони, бази відпочинку. Однак типовою рисою радянської дійсності (нормою життя) ставало катастрофічне забруднення водойм, нехлюйське ставлення до правил і вимог санітарії з боку комунальників, керівників підприємств і колгоспів.

¹ Боднар Г. А. Міграція сільського населення до Львова в 50–80-х роках ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 “Історія України” / Г. А. Боднар. – Львів, 2007. – 20 с.

² Давидович С. Н. Соціально-економічні процеси в Івано-Франківській області в другій половині 60–80-ті роки ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 “Історія України” / С. Н. Давидович. – Тернопіль, 2012. – 19 с.

³ Комаринська З. М. Етносоціальний розвиток міста Винники з часу Другої світової війни до наших днів (1944–1999): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.05 “Етнологія” / З. М. Комаринська. – Львів, 2000. – 20 с.

⁴ Малярчук О. М. Соціально-економічні процеси в західному регіоні Української РСР (1964–1991) / О. М. Малярчук. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2015. – 548 с.

⁵ Постанова Верховної Ради Української РСР “Про стан і заходи по дальшому поліпшенню благоустрою міст, селищ і сіл Української РСР” // Прикарпатська правда. – 1 липня 1966 р.

⁶ Розквіт економіки західних областей УРСР (1939–1964 рр.) / [відп. ред. М. І. Петровський; І. Ф. Гриницький, І. О. Луцик, В. І. Михайлов та ін.]. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1964. – С. 144.

⁷ Красивішати нашим містам і селам // Прикарпатська правда. – 23 квітня 1968 р.

⁸ Ордер на радість // Прикарпатська правда. – 11 липня 1965 р.

⁹ Рідного міста зростання // Прикарпатська правда. – 30 листопада 1965 р.

- ¹⁰ Обличчя наших міст і сіл // Прикарпатська правда. – 10 квітня 1966 р.
- ¹¹ Трибун П. Зелені зони міст / П. Трибун // Прикарпатська правда. – 15 березня 1966 р.
- ¹² Баран В. Обличчя нашого міста / В. Баран // Прикарпатська правда. – 4 грудня 1965 р.
- ¹³ Бути зеленим зонам // Прикарпатська правда. – 13 квітня 1966 р.
- ¹⁴ Смаглюк К. Мій старий парк / К. Смаглюк // Прикарпатська правда. – 14 жовтня 1966 р.
- ¹⁵ Весняні турботи міста // Прикарпатська правда. – 5 квітня 1968 р.
- ¹⁶ Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК (1898–1986). – [9-е изд., дополн. и испр.]. – М.: Политиздат, 1987. – Т. 14. – 1981–1984. – С. 174.
- ¹⁷ Трибун П. Зелені зони міст / П. Трибун // Прикарпатська правда. – 15 березня 1966 р.
- ¹⁸ Захистимо ліси Карпат // Прикарпатська правда. – 24 квітня 1966 р.
- ¹⁹ Бути зеленим зонам // Прикарпатська правда. – 13 квітня 1966 р.

Іванна Штогрин.

Архітектурно-художнє оформлення міст, селищ і сіл Івано-Франківської області в часи “розвинутого соціалістичного суспільства”.

У статті висвітлено комплекс робіт, пов'язаних з архітектурно-художнім оформленням та благоустроєм міст, селищ і сіл Івано-Франківщини, проведених небайдужою громадськістю. З введенням в експлуатацію нових будівельних об'єктів виникало питання їх озеленення і впорядкування територій. Колективи підприємств і організацій, всі мешканці на загал не стояли осторонь, а брали посильну участь у цій загальнонародній справі.

Ivanna Stohryn.

Architectural And Artistic Design of the Cities, Towns and Villages of Ivano-Frankivsk Region In the Times of the Developed Socialism.

The article elucidates a complex work on architectural and artistic design of the cities, towns and villages of Ivano-Frankivsk region, endeavored by the not indifferent nationals. Alongside with the setting of the developments in operation the need in implementing amenity horticulture and land management in their surroundings arose. The personnel of plants, factories and various organizations, as well as all the dwellers on the whole did not remain aloof, but did all they could to help in that all-national action.